

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 42/2009 rd

Regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av 8 och 12 kap. i sjukförsäkringslagen samt 6 § i lagen om studiestöd

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 6 oktober 2009 en proposition med förslag till lagar om ändring av 8 och 12 kap. i sjukförsäkringslagen samt 6 § i lagen om studiestöd (RP 182/2009 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har kulturutskottet lämnat utlåtande i ärendet. Utlåtandet (KuUU 13/2009 rd) återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Virpi Hiltunen, undervisningsministeriet

- jurist Pekka Humalto, social- och hälsovårdsministeriet
- chefsplanerare Leila Terkomaa, Folkpensionsanstalten
- socialpolitisk sekreterare Johanna Nuorteva, Finlands studentkårers förbund FSF rf även som representant för Förbundet för studerandekårer vid yrkeshögskolorna i Finland rf
- social- och hälsovårdspolitisk ombudsman Riitta Työläjärvä, Tjänstemannacentralorganisationen FTFC rf.

Skriftligt utlåtande har dessutom lämnats av

- Akava ry
- Finlands näringsliv
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- Företagarna i Finland.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår ändringar i sjukförsäkringslagen och lagen om studiestöd. Enligt förslaget ändras prioriteringsordningen mellan studiestöd och sjukdagpenning så att sjukdagpenning och partiell sjukdagpenning hindrar att studiestöd beviljas. Enligt gällande lagstiftning utgör studiepenning ett hinder för sjukdagpenning. Enligt den nya 11 § som föreslås bli fogad till 12 kap. i sjukförsäkringslagen betalas sjukdagpenning, men så att studiepenningen dras av från den.

Syftet med propositionen är att uppmuntra studerande att ansöka om den förmån som i första hand är avsedd för den aktuella situationen och att avhjälpa de olägenheter som nuvarande praxis medför.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2010 och avses bli behandlad i samband med den. Lagarna avses träda i kraft den 1 augusti 2010.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Syftet med propositionen är att ändra prioriteringsordningen mellan studiestöd och sjukdagpenning så att sjukdagpenning hindrar att studiestöd beviljas och inte tvärtom. Utskottet anser att propositionen är samstämmig med grundprinciperna för den orsaksbaserade sociala tryggheten. I den nuvarande modellen, där en insjuknad studerande har rätt till sjukdagpenning om han eller hon avbryter studiestödet, leder det ofta till avbrott i försörjningen. Reformen gör det avsevärt tydligare och lättare att byta från studiestöd till sjukdagpenning och uppmuntrar därmed studerande att vid sjukdom ansöka om den primära förmånen.

För den studerande är det bäst att med det snaraste ansöka om sjukdagpenning, som uttryckligen ska kompensera inkomstbortfall på grund av arbetsoförmåga. Det är viktigt att snabbt ansöka om sjukdagpenning bl.a. för att Folkpensionsanstalten i tid ska hinna utreda om rehabilitering är möjlig. Dagen när sjukdagpenning börjar betalas ut är relevant också när man slår fast startdatum för en eventuell sjukpension. För den studerande är det dessutom viktigt att han eller hon under sjukdomstiden inte förbrukar stödmånader.

Reformen gör verkställigheten av förmånerna enklare och tydligare, när studiestöd kan betalas ut till en studerande ända tills Folkpensionsanstalten beviljar sjukdagpenning och drar in studiestödet. I motiven påpekas det att det kan bli svårt att samordna förmånerna vid övergång till sjukdagpenning mitt under en kalendermånad, eftersom studiestödet är en månatlig förmån. Dubbel utbetalning med åtföljande återkrav kan förhindras genom att det redan utbetalda studiestödet dras av från sjukdagpenningen. Däremot kan det uppstå ett inkomstavbrott när en studerande byter tillbaka från sjukdagpenning till studiestöd, eftersom studiestödet beviljas först från ingången av den månad i vilken för första gången ingår 18 studiedagar.

En insjuknad studerande som fått studiestödets bostadstillägg omfattas av det allmänna bo-

stadsbidraget efter att studiestödet dragits in. Studiestödet och det allmänna bostadsbidraget är månatliga förmåner. Det betyder att den studerandes rätt till allmänt bostadsbidrag börjar från ingången av månaden efter den månad då studiestödet drogs in och slutar när studiestödet åter börjar betalas. Behandlingen av en ansökan om allmänt bostadsbidrag kan emellertid dra ut så mycket på tiden att utbetalningen dröjer och den studerande tvingas ty sig till utkomststöd. Studerande vars studier avbrutits beviljas nämligen inte heller studielån. Utskottet anser det viktigt att i anvisningarna för utkomststöd uppmärksamma hur reformen påverkar stödet

Bestämningsgrunderna för sjukdagpenning ändras inte i propositionen. Om en studerande fått studiepenning fyra månader innan han eller hon insjuknade, är sjukdagpenningen för studerande enligt sjukförsäkringslagen lika stor som studiepenningen, dvs. för högskolestuderande 11,92 euro/dag. Den allmänna karenstiden omfattar insjukningsdagen plus nio därpå följande dagar. Under karenstiden betalas studiepenning, som avbryts först när karenstiden är slut.

Många studerande jobbar vid sidan om studierna. Sjukdagpenningen kan fastställas utifrån arbetsinkomsterna i stället för studiepenningen i det fall att den på inkomsterna beräknade dagpenningen blir större än studiepenningen. Dagpenningen blir större än studiepenningen vid en årsinkomst på ca 5 000 euro. En dagpenning motsvarande den lägsta dagpenningen, 22,04 euro/dag, får studerande vars årsinkomst rör sig kring 9 500 euro. Den inkomstbaserade dagpenningen kan också fastställas utifrån månadsinkomsterna före insjuknandet i stället för inkomsterna under det föregående skatteåret. I varje händelse så stiger dagpenningen till samma belopp som den lägsta dagpenningen efter 55 sjukdagar.

För att få sjukdagpenning måste den studerande ha ett läkarintyg som visar att han eller hon är totalt arbetsoförmögen. Arbetsoförmågan innebär att den studerande inte heller kan studera under sjukskrivningen. Utskottet vill emellertid på-

peka att det vore bra med tanke på rehabiliteringen om den studerande t.ex. mot slutet av en sjukskrivning för psykiska besvär så småningom kunde ta tag i studierna och börja studera så smått trots att sjukskrivningen ännu pågår. Detta vore rationellt, menar utskottet, men det kräver en översyn av begreppet arbetsoförmåga i sjukförsäkringslagen.

Som också kulturutskottet noterar ska det efter att reformen genomförts allt mer sällan uppstå sådana situationer att studerande blir utan förmåner när de insjuknar och avbrotten i försörjningen ska inte heller kunna pågå lika länge. Social- och hälsovårdsutskottet anser i likhet med kulturutskottet det vara angeläget att ge akt

på hur reformen inverkar på de studerandes försörjning. Likaså gäller det att ge akt på i vilken utsträckning ändringen av förmånernas prioriteringsordning ökar sjukskrivningarna bland studerande och därmed förbättrar de studerandes sociala trygghet som avsikten varit. Summa summa anser utskottet att den primära inkomstryggheten måste förbättras för att färre studerande ska tvingas leva på utkomststöd.

Förslag till beslut

Utskottet föreslår

att lagförslagen godkänns utan ändringar.

Helsingfors den 17 november 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent
vordf. Sirpa Asko-Seljavaara /saml
medl. Outi Alanko-Kahiluoto /gröna
Hannakaisa Heikkinen /cent
Arja Karhuvaara /saml
Anneli Kiljunen /sd
Marjaana Koskinen /sd

Jukka Mäkelä /saml
Markku Pakkanen /cent
Päivi Räsänen /kd
Paula Sihto /cent
Satu Taiveaho /sd
Erkki Virtanen /vänst
ers. Ilkka Kantola /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää.

RESERVATION 1

Motivering

Propositionen avser att underlätta för sjuka studerande genom att korta ner avbrotten i försörjningen och tydliggöra att sjukdagpenningen är primär i förhållande till studiestödet. Men fortfarande gör regeringen ingenting åt karenstiden: för låginkomsttagare, dit också de studerande hör, och inkomstlösa gäller en annan karenstid än för andra som får dagpenning.

Om den försäkrades har så små inkomster att dagpenningen blir mindre än den lägsta dagpenningen, inträder rätten till den lägsta dagpenningen först när arbetsoförmågan har varat i minst 55 dagar utan avbrott. För andra som får dagpenning är karenstiden inte mer än nio vardagar. År 2007 fanns det 11 000 personer som fick den lägsta dagpenningen.

Grundlagens 19 § 2 mom. garanterar var och en rätt att få sin grundläggande försörjning trygkad bl.a. vid sjukdom. Denna bestämmelse utgår från att det inte får finnas sådana missgynnade grupper som den nuvarande karenstiden ger upphov till. Det primära syftet med sjukdagpenningen bör vara att garantera patienten ekonomisk trygghet under sjuktiden. För inkomstlösa, för låginkomsttagare och för familjer med en försörjare med jobb leder en lång sjukskrivning till att möjligheterna till försörjning stramas åt kännbart. Propositionen låter den karenstid fortsatt ingå i lagen som diskriminerar människor med små inkomster eller inga inkomster alls och bidrar till att upprätthålla behovet att ty sig till den sista utvägen, utkomststödet.

Såväl social- och hälsovårdsutskottet (ShUB 25/2004 rd) som grundlagsutskottet (GrUU 33/2004 rd) har pläderat för en kortare karenstid. Reformkommittén för den sociala tryggheten pekar ut en kortare karenstid som en av de faktorer som ska garantera medborgarna en tydlig och adekvat grundläggande trygghet. Efter som man redan länge varit medveten om missförhållandet, finns det all anledning att åtgärda det omedelbart. FPA:s bedömning är att sjukförsäkringskostnaderna skulle öka med ca 11 miljoner euro, om karenstiden för sjukdagpenningens minimibelopp förkortades till den tidpunkten då rätten till sjukdagpenning uppstår.

Förslag

Vi föreslår

att lagförslagen godkänns enligt utskottets betänkande och att ett uttalande godkänns.

Reservationens förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen snabbt bereder en proposition där karenstiden för dem som får sjukdagpenningens minimibelopp kortas till att motsvara karenstiden för andra som får sjukdagpenning på grund av arbetsoförmåga.

Helsingfors den 17 november 2009

Päivi Räsänen /kd
Erkki Virtanen /vänst
Anneli Kiljunen /sd

Marjaana Koskinen /sd
Satu Taiveaho /sd
Ilkka Kantola /sd

RESERVATION 2

De studerande får sin försörjning dels från studiestödet (studiepenning och bostadstillägg plus studielån), dels från arbetsinkomster. Arbetsinkomsten är kopplad till studiepenningen så att den studerande får tjäna 660 euro i månaden, men därifrån uppåt minskar studiepenningen. Enligt en undersökning som gjorts vid Helsingfors universitet är medianinkomsten för kvinnliga studerande 500 euro och för manliga studerande 600 euro i månaden. Medianinkomsten för högskolestuderande är så låg att en övervägande merpart av de studerande inte når upp till den inkomstgräns som gäller för studiestöd.

Ett stort problem och ett potentiellt hinder för att en studerande ska gå över till sjukdagpenning är att sjukdagpenningen är avsevärt lägre än de inkomster den studerande haft tidigare. Levnadskostnaderna är desamma också under sjuktiden. Om sättet att räkna ut sjukdagpenningen inte ändras från det regeringen föreslagit, blir sjukdagpenningen inte nödvändigtvis ett dugg mer realistiskt alternativ för studerande än förut. Enligt propositionen läggs antingen studiepenningen eller arbetsinkomsten till grund för sjukdagpenningen. Om endast studiepenningen utgör grund för sjukdagpenningen, tvingas den studerande sannolikt att söka utkomststöd när han eller hon blir sjuk. Följaktligen kommer få studerande att våga välja sjukdagpenningen, utan tar emot studiestöd utan att prestera fler stu-

diepoäng. Detta åter leder till problem senare; det kan t.ex. hända att studiestödet återkrävs eller att studiestödsåren går åt i förtid. Sjukdagpenningen för studerande bör räknas ut utifrån de faktiska inkomsterna, alltså studiepenningen och arbetsinkomsten.

Den sjukdagpenning som betalas till studerande bör vara minst lika stor som minimidagpenningen. Sjukdagpenningens minimibelopp är 22,04 per dag, vilket gör 551 euro i månaden. Detta är ungefär hälften mer än vad studerande får i sjukdagpenning. Det finns ingen som helst anledning att förvänta sig att studerande som blivit sjuka ska klara sin försörjning under de första månaderna med en förmån som ligger tydligt under den lägsta sjukdagpenningen.

Ett annat problem med propositionen är att en studerande med sjukdagpenning måste avbryta bostadstillägget och ansöka om allmänt bostadsbidrag. Det sinkar sannolikt hyresbetalningen och återigen tvingas den studerande att söka utkomststöd. Lagen stöder inte det utbildningspolitiska målet att studerande smidigt och tryggt ska kunna övergå till sjukdagpenning när de insjuknar. Minimiförsörjningen får i princip inte kopplas ihop med utkomststöd.

Utskottet lyfter i sitt betänkande inte fram dessa knäckfrågor som finns inbakade i lagförslaget och presenterar inga förslag till lösning på dem.

Helsingfors den 17 november 2009

Anneli Kiljunen /sd
Satu Taiveaho /sd
Ilkka Kantola /sd